ʻATIQOT

VOLUME 109

JERUSALEM 2022

'Atiqot
Publications of the Israel Antiquities Authority

Editor-in-Chief: Zvi Greenhut

Series Editor: Rachel Kudish-Vashdi

English Editors: Yardenna Alexandre
Viviana Moscovich

Hebrew Editors: Shoshana Israeli
Galit Samora-Cohen

Editorial Coordinator: Michal Shemuel

Cover Illustrations
Hebrew: Solidus, Gold Coin Depicting the Rebellion of the Heraclii, 610/611 CE, Ḥorbat Merot
(Photography: Clara Amit)
English: Transfer-Printed Ware Sherd Decorated with an Asiatic Pheasants Pattern, Ottoman Period, Yafo
(Photography: Clara Amit)

Typesetting and Layout: Ira Bendersky and Hagar Maimon
Production: Ira Bendersky
Preparation of Illustrations: Natalia Zak, Irina Berin, Bracha Zilber and Dov Porotsky

Printing: Digiprint Zahav Ltd

© 2022, THE ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY
POB 586, JERUSALEM 91004
ISBN 978-965-406-769-0
EISBN 978-965-406-770-6
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

Contents

The Flint Assemblage from Site 152 in Ramot Menashe	Maya Oron	1
The Pottery from the Hellenistic–Byzantine-Period Rural Settlement at el-Khirba, Shoham	Yehudah Rapuano	7
A Knidian Stamped Amphora Handle from the Rural Settlement at el-Khirba, Shoham	Donald T. Ariel	29
The Glass Vessels from the Hellenistic–Byzantine-Period Rural Settlement at el-Khirba, Shoham	Shulamit Hadad	33
The Stone Objects from the Hellenistic–Byzantine-Period Rural Settlement at el-Khirba, Shoham	Shulamit Hadad and Ofer Sion	41
The Metal Objects from the Hellenistic–Byzantine-Period Rural Settlement at el-Khirba, Shoham	Shulamit Hadad	49
Coins from the Hellenistic–Byzantine-Period Rural Settlement at el-Khirba, Shoham	Donald T. Ariel	53
Selected Pottery from the Synagogue at Ḥorbat Merot	Débora Sandhaus	83
The Coins from the Synagogue at Ḥorbat Merot, Upper Galilee	Gabriela Bijovsky	117
A Late Ottoman Ceramic Assemblage from the Harbor Area, Yafo (Jaffa)	Anna de Vincenz	157
A Glass Bottle from the Days of the British Mandate from the Harbor Area, Yafo (Jaffa)	Brigitte Ouahnouna	223
Ottoman-Period Molluscs from the Harbor Area, Yafo (Jaffa)	Inbar Ktalav	225

Summaries of the Hebrew Section

Site 152: A Small Settlement from the Bronze and Iron Ages in Ramot Menashe *(with contributions by Miriam Pines, Inbar Ktalav)*	Ron Beeri	229
A Rural Settlement from the Hellenistic to the Byzantine Period at el-Khirba, Shoham	Ofer Sion	232
The Yafo (Jaffa) Harbor: The Course of the Seawalls during the Crusader and Ottoman periods and the Remains of a Wharf from the Days of the British Mandate	Elie Haddad and Alexander Glick	235
The Synagogue at Ḥorbat Merot: Its Construction Phases and a New Interpretation of the Finds	Emmanuel Damati	245

Hebrew Section 1*–176*

ABBREVIATIONS

ADAJ	*Annual of the Department of Antiquities of Jordan*
AJA	*American Journal of Archaeology*
ANSGBA	Annual of the Nelson Glueck School of Biblical Archaeology
ANSMN	*American Numismatic Society Museum Notes*
ASOR	American Schools of Oriental Research
'Atiqot (*ES*)	*'Atiqot* (English Series)
'Atiqot (*HS*)	*'Atiqot* (Hebrew Series)
BAIAS	*Bulletin of the Anglo-Israel Archaeological Society* (*Strata BAIAS* from 2010)
BAR Int. S.	British Archaeological Reports (International Series)
BASOR	*Bulletin of the American Schools of Oriental Research*
BCH	*Bulletin de correspondance hellénique*
CNRS	Centre national de la recherche scientifique
ESI	*Excavations and Surveys in Israel*
HA–ESI	*Ḥadashot Arkheologiyot—Excavations and Surveys in Israel* (from 1999)
IAA Reports	Israel Antiquities Authority Reports
IEJ	*Israel Exploration Journal*
INJ	*Israel Numismatic Journal*
INR	*Israel Numismatic Research*
JAS	*Journal of Archaeological Science*
JEMAHS	*Journal of Eastern Mediterranean Archaeology and Heritage Studies*
JFA	*Journal of Field Archaeology*
JGS	*Journal of Glass Studies*
JJS	*Journal of Jewish Art*
JRA	*Journal of Roman Archaeology*
JSOT	*Journal for the Study of the Old Testament*
JSP	Judea & Samaria Publications
NEA	Near Eastern Archaeology
OBO.SA	Orbis Biblicus et Orientalis Series Archaeologica
OIP	Oriental Institute Publications
PEQ	*Palestine Exploration Quarterly*
RB	*Revue Biblique*
RNS	*Royal Numismatic Society*

Contributors

Alexander Glick
Israel Antiquities Authority

Anna de Vincenz, PhD
Independent Researcher

Brigitte Ouahnouna
Israel Antiquities Authority

Débora Sandhaus, PhD candidate
The Hebrew University, Jerusalem

Donald T. Ariel, PhD
Israel Antiquities Authority

Elie Haddad, PhD
Israel Antiquities Authority

Emmanuel Damati
Independet researcher

Gabriela Bijovsky, PhD
Israel Antiquities Authority

Inbar Ktalav, PhD
Israel Antiquities Authority

Maya Oron, PhD candidate
The Hebrew University, Jerusalem

Miriam Pines, PhD candidate
Department of Archaeology and Ancient Near Eastern Cultures, Tel Aviv University

Ofer Sion, PhD
Israel Antiquities Authority

Ron Beeri, PhD
Israel Antiquities Authority

Yehuda Rapuano
Israel Antiquities Authority

עתיקות

כרך 109

רשות העתיקות
ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY

ירושלים התשפ״ג

עתיקות
פרסומי רשות העתיקות

עורך ראשי: צבי גרינהוט

עורכת הסדרה: רחל קודיש־ושדי

עריכה עברית: שושנה ישראלי
גלית סמאורה־כהן

עריכה אנגלית: ירדנה אלכסנדר
ויויאנה מוסקוביץ

רכזת מערכת: מיכל שמואל

איורי עטיפה
עברית: מטבע זהב המתאר את מרד בית הרקליוס, 610/611 לסה״נ, חורבת מרות (צילום: קלרה עמית)
אנגלית: שבר כלי חרס מעוטר בדגם פסיונים אסייתי, המאה הי״ט לסה״נ, נמל יפו (צילום: קלרה עמית)

סדר ועיצוב: אירה בנדרסקי והגר מימון
הבאה לדפוס: אירה בנדרסקי
הכנת איורים לדפוס: נטליה זק, אירינה ברין, ברכה זילבר ודב פורוצקי

דפוס: דיגיפרינט זהב בע״מ

© כל הזכויות שמורות לרשות העתיקות
ת״ד 586, ירושלים 91004
ISBN 978-965-406-769-0
EISBN 978-965-406-770-6
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

תוכן העניינים

אתר 152 : יישוב קטן מתקופות הברונזה והברזל ברמות מנשה עצמות בעלי החיים, מאת מרים פינס ממצא הרכיכות, מאת ענבר קטלב	רון בארי	*1
יישוב כפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	עפר שיאון	*41
בית הכנסת בחורבת מרות: שלבי הבנייה ודיון מחודש בממצאים	עמנואל דמתי	*89
נמל יפו: תוואי החומה בתקופות הצלבנית והעות׳מאנית ושרידי רציף מימי המנדט הבריטי	אלי הדד ואלכסנדר גליק	*139

החלק האנגלי

ממצא כלי הצור מאתר 152 ברמות מנשה	מיה אורון	1
כלי החרס מהיישוב הכפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	יהודה רפיואנו	7
ידית אמפורה חתומה מקנידוס מהיישוב הכפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	דונלד צבי אריאל	29
כלי הזכוכית מהיישוב הכפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	שולמית חדד	33
כלי האבן מהיישוב הכפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	שולמית חדד ועפר שיאון	41
כלי המתכת מהיישוב הכפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	שולמית חדד	49
ממצא המטבעות מהיישוב הכפרי מהתקופות ההלניסטית עד הביזנטית באל־ח׳ירבה, שוהם	דונלד צבי אריאל	53
כלי חרס נבחרים מבית הכנסת בחורבת מרות	דבורה סנדהאוס	83
המטבעות מבית הכנסת בחורבת מרות, הגליל העליון	גבריאלה ביכובסקי	117
מכלול כלי החרס מהתקופה העות׳מאנית המאוחרת מאזור הנמל ביפו	אנה דה וינסנס	157
בקבוק זכוכית מימי המנדט הבריטי מאזור הנמל ביפו	בריג׳יט אונונה	223
ממצא הרכיכות מאזור הנמל ביפו	ענבר קטלב	225